

# PRIEBEH ROJENIA LYKOŽRÚTA SMREKOVÉHO A LYKOŽRÚTA LESKLÉHO V ROKU 2013

Andrej Gubka • Slavomír Rell • Christo Nikolov • Jozef Vakula •  
Juraj Galko

## Úvod

Monitorovanie priebehu rojenia lykožrúta smrekového a lykožrúta lesklého prebiehalo v rokoch 2008 až 2013 na území pod správou Lesov SR, š. p. V priebehu trvania projektu sa nám podarilo zaznamenať veľké množstvo údajov o odchytoch do monitorovacích feromónových lapačov. Získané údaje sme využívali pri navrhovaní a posudzovaní ochranných a obranných opatrení v oblasti ochrany smrekových porastov pred podkôrnym hmyzom.

Touto cestou by sme sa chceli poďakovať všetkým pracovníkom Lesov SR, š. p., ktorý nám pomáhali pri monitorovaní priebehu rojenia lykožrúta smrekového a lykožrúta lesklého v rokoch 2008 až 2013.

## Metodika

V rokoch 2008, 2009, 2011, 2012 a 2013 boli na území Slovenska v správe Lesov SR, š. p., Banská Bystrica inštalované lapače určené na monitoring priebehu rojenia lykožrúta smrekového (*Ips typographus*) a lykožrúta lesklého (*Pityogenes chalcographus*). Umiestnené boli vždy k novej porastovej stene v smrekových porastoch charakteristických pre danú oblasť. Vzdialenosť od prevádzkových lapačov musela byť minimálne 50 m. Lapače mali byť inštalované v súlade s STN 48 2711. Kontroly lapačov boli vykonávané vždy v pondelok alebo utorok párneho týždňa a to od 20. týždňa, až do 38. týždňa (tab. 1). To pokrýva obdobie približne od začiatku mája až do začiatku septembra. V roku 2013 sa nám nepodarilo z technických dôvodov pripraviť inštaláciu lapačov do 18. týždňa, preto sme prvé údaje získali až v 22. týždni. Údaje o odchytoch boli pravidelne zasielané na NLC-LVÚ, Stredisko LOS Banská Štiavnica.

Tabuľka 1. Termíny kontrol feromónových lapačov v roku 2013

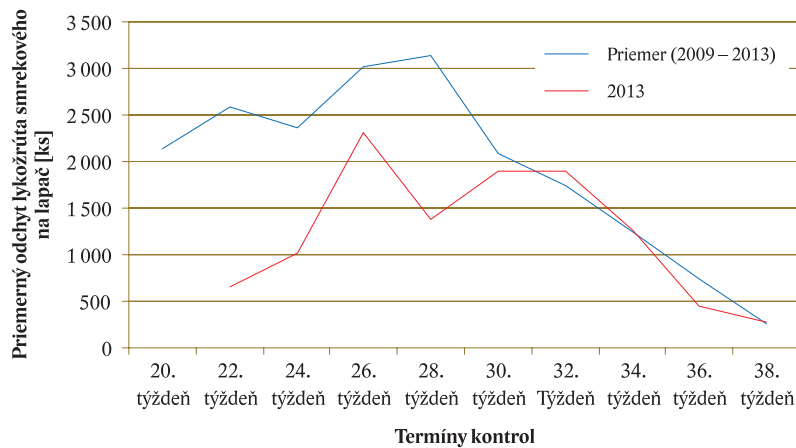
Týždeň	20.	22.	24.	26.	28.	30.	32.	34.	36.	38.
Deň kontroly	do 17. 5.	27. – 28. 5.	10. – 11. 6.	24. – 25. 6.	10. – 11. 7.	22. – 23. 7.	5. – 6. 8.	19. – 20. 8.	2. – 3. 9.	16. – 17. 9.
		1. odparník			2. odparník			3. odparník		
Lykožrút smrekový a lesklý	Inštalácia	1. výber	2. výber	3. výber	4. výber	5. výber	6. výber	7. výber	8. výber	9. výber

## Výsledky

V roku 2013 bolo inštalovaných 81 feromónových lapačov na lykožrúta smrekového. Z tohto počtu sme získali využiteľné údaje zo 77 lapačov. Lapače boli inštalované neskôr ako v predchádzajúcich rokoch. Bolo to spôsobené administratívnymi problémami pri nákupe feromónových odparníkov.

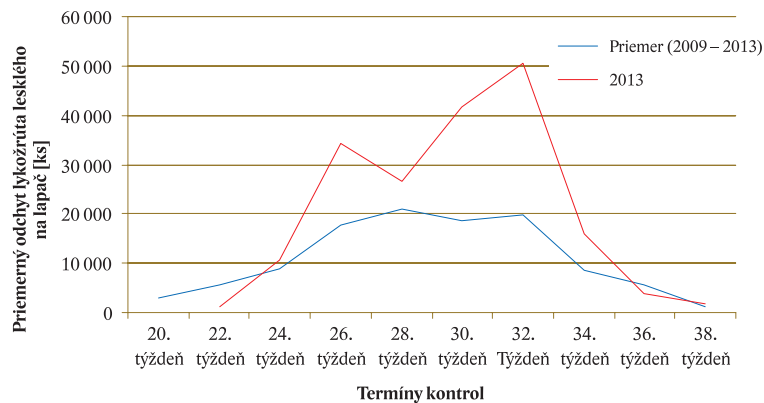
Rojenie lykožrúta smrekového začalo pravdepodobne koncom apríla. Vplyvom častých zrážok malo rojenie veľmi utlmený priebeh čo je možné pozorovať na obrázku 1, kde pri kontrolách v 22. a 24. týždni sme zaznamenali značne podpriemerné odchyty vzhľadom na kontrolu v 26. týždni. Začiatok rojenia bol tak do značnej miery utlmený a jarné rojenie nebolo také výrazné ako po iné roky. Významný prepád v množstve odchytených jedincov lykožrúta smrekového sme zaznamenali v 28. týždni. Práve v období na prelome júna a júla sme do tohto roku zaznamenávali najvyššie odchyty. Tento pokles bol pravdepodobne spôsobený premenlivým počasím.

Napríklad na strednom Slovensku poklesla minimálna denná teplota 1 – 2 júla na 9,6 až 2,6 °C. Významná bol v tom čase aj zrážková činnosť kedy boli v tejto oblasti zaznamenané maximálne zrážky v čase od 4. do 6. júla a od 10. do 12. júla. Následný priebeh rojenia v roku 2013 sa v ničom významnejšie neprejavoval a môžeme ho považovať za priemerný.



Obrázok 1. Priebeh rojenia lykožrúta smrekového v roku 2013 v porovnaní s priemerným priebehom rojenia za roky 2008 až 2013

Rojenie lykožrúta lesklého sa začalo o niečo neskôr ako v predchádzajúcich rokoch, pretože sme ešte koncom mája zaznamenali nízke odchyty. Spôsobené to bolo pravdepodobne vplyvom počasia, podobne ako pri lykožrútovi lesklom. Následne sme však zaznamenali výrazný nárast množstva odchytených jedincov lykožrúta lesklého pri ďalších kontrolách. Tento nárast pokračoval až do začiatku augusta, kedy sme pri kontrolách v 32. týždni zaznamenali maximálne odchyty. Výnimkou bola kontrola na prelome júna a júla, kedy sa priemerné odchyty podobne ako odchyty lykožrúta smrekového znížili. Predpokladáme že dôvody tohto poklesu sú rovnaké ako dôvody poklesu odchytovej lykožrúta smrekového. Pri kontrole v 34. týždni sme odchytili v priemere len niečo cez 16 000 jedincov lykožrúta lesklého, čo je významný pokles oproti predchádzajúcej kontrole, kedy sme odchytili v priemere na jeden lapač viac ako 50 400 jedincov. Následný priebeh bol porovnateľný s priemerom za predchádzajúce roky.



Obrázok 2. Priebeh rojenia lykožrúta lesklého v roku 2013 v porovnaní s priemerným priebehom rojenia za roky 2008 – 2013

## Záver

V roku 2013 sa nám z technických dôvodov nepodarilo inštalovať lapače koncom apríla, ako v predchádzajúcich rokoch, ale až v polovici mája. Z toho dôvodu máme v tomto roku o jednu kontrolu menej. Priebeh rojenia oboch druhov bol ovplyvnený premenlivým počasím s množstvom lokálnych zrážok. Prejavilo sa to najmä pri odchyt v 28. týždni, v ktorom sme namiesto očakávaného vrcholu rojenia zaznamenali pokles letovej aktivity.

Údaje o množstve odchytených jedincov potvrdzujú trend poklesu populácie lykožrúta smrekového. Zároveň sa však ukazuje aj významný nárast populácie lykožrúta lesklého v smrekových porastoch.

## Podakovanie

*Tento článok bol vytvorený realizáciou projektu „Prognosticko-informačné systémy pre zvýšenie efektívnosti manažmentu lesa“, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.*

## Literatúra

STN 48 2711 Ochrana lesa proti hlavným druhom podkôrneho hmyzu na smreku.

SHMU, 2013: Slovenský hydrometeorologický ústav, agrometeorologické a fenologické informácie, 2013.

---

**Ing. Andrej Gubka, PhD., Ing. Slavomír Rell, Ing. Christo Nikolov, PhD.,  
Ing. Jozef Vakula, PhD., Ing. Juraj Galko, PhD**

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen, Lesnícka ochranná služba, Lesnícka 11,  
SK – 969 23 Banská Štiavnica, e-mail: gubka@nlcsk.org